

مقایسه پرورش ماهی سی‌باس آسیایی (*Lates calcarifer*) در آب شیرین و آب دریا: اثر بر شاخص‌های رشد، تغذیه و ترکیب بیوشیمیایی لاشه

اسما احمدی^۱، وحید مرشدی^{۲*}، شیرین حامدی^۳

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد تکثیر و پرورش آبزیان، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

^۲ استادیار، پژوهشکده خلیج فارس، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

^۳ کارشناس ارشد، پژوهشکده خلیج فارس، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

چکیده

هدف از این مطالعه، بررسی تأثیر جوانب مختلف پرورش ماهی در آب شور و شیرین و تأثیرگذاری بر شاخص‌های رشد، تغذیه و ترکیبات بیوشیمیایی لاشه ماهی سی‌باس آسیایی است که ماهیان با میانگین وزن اولیه ۰/۹ ± ۳۳ گرم در تانک‌های مدور سیصد لیتری پلی‌اتیلنی در سه تکرار مورد بررسی قرار گرفتند. غذاهای دو بار در روز و تا حد سیری به مدت ۶۰ روز انجام شد. نتایج حاصل بیانگر این بود که پرورش ماهی سی‌باس آسیایی در آب شیرین و آب دریا، اثر معناداری بر شاخص‌های عملکردی رشد (به جز میانگین طول ثانویه) ندارد (p > ۰/۰۵). میانگین طول ثانویه در تیمار آب شور به طور معناداری بیشتر بود (p < ۰/۰۵). علاوه بر این، از میان پارامتر تغذیه‌ای محاسبه شده، تنها شاخص‌غذای دریافتی بین تیمارها دارای اختلاف معنادار بود (p < ۰/۰۵) و سایر شاخص‌ها و ترکیب بیوشیمیایی لاشه اختلاف معناداری نشان ندادند. ماهیانی که در آب شیرین پرورش داده شدند دارای ضریب تبدیل غذایی پایین‌تری (۰/۰۶ ± ۰/۹۲) بودند، با این حال، این تغییرات به صورت معنادار نبود (p > ۰/۰۵). به‌طور کلی این مطالعه نشان داد که این گونه می‌تواند دامنه‌ای وسیع از شوری‌های مختلف را در محدوده زمانی ۶۰ روزه تحمل کند و در این مدت رشد متناسبی بدون نشان دادن هیچ‌گونه تلفات داشته باشد.

واژه‌های کلیدی:

سی‌باس آسیایی، شوری، عملکرد رشد و تغذیه، خلیج فارس

نوع مقاله:

پژوهشی اصیل

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۹۹/۰۳/۱۳

پذیرش: ۹۹/۰۷/۲۶

نویسنده مسئول مکاتبه:

وحید مرشدی، استادیار، پژوهشکده خلیج فارس،

دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

ایمیل: v.morshedi@gmail.com

۱ | مقدمه

نظر اقتصادی و اکولوژیکی بسیار حائز اهمیت است (Allen et al., 2002; Paterson et al., 2003). پرورش این گونه در جنوب شرق آسیا، استرالیا، تایلند و اندونزی به‌طور گسترده‌ای در حال انجام است (Larson, 1999). عمده پراکنش این ماهی در بسیاری از مناطق حاره و نیمه‌حاره، اقیانوس هند، اطلس، شمال استرالیا و جنوب‌شرقی آسیا می‌باشد (Whitehead, 1984). این ماهی دارای سازش‌پذیری با غذای دستی، قابلیت تکثیر در شرایط اسارت، نرخ رشد سریع (نرخ رشد ماهی سی‌باس در مراحل اولیه زندگی کم است، اما از وزن ۳۰ گرم رشد سریع این ماهی شروع شده و پس از رسیدن به وزن ۴ کیلوگرم کاهش می‌یابد) و قیمت بالای آن در بازار به‌دلیل کیفیت بالای گوشت آن است که مجموعه این عوامل ماهی سی‌باس را به یک گونه مناسب برای آبی‌پروری تبدیل می‌کند (Boonyaratpalin et al., 1998). همچنین سی‌باس آسیایی به شوری و تغییرات دمای آب مقاوم است (Singh, 2000; Paterson et al., 2003). که این موضوع می‌تواند به

تقاضا برای غذاهای دریایی با توجه به نرخ افزایش جمعیت جهان افزوده شده و این نشان‌دهنده نقش بیشتر صنعت آبی‌پروری در تأمین نیازهای انسانی است. صید آبزیان از منابع آبی از اواخر دهه ۱۹۸۰ تاکنون تقریباً ثابت بوده است ولی در این مدت تولیدات آبزیان حاصل از آبی‌پروری رشد قابل توجهی داشته است، به‌طوری‌که در سال ۱۹۸۰ تنها ۴/۷ میلیون تن از کل تولیدات آبزیان از طریق آبی‌پروری بوده که این میزان در سال ۲۰۱۶ به ۸۰ میلیون از کل سهم تولید آبزیان در جهان رسیده است (FAO, 2018). پرورش ماهیان دریایی یکی از شاخه‌های بسیار مهم و در حال گسترش صنعت آبی‌پروری است به‌طوری‌که کل تولیدات آبی‌پروری در جهان در سال ۲۰۱۶ در حدود ۱۷۰/۹ میلیون تن و سهم آبزیان دریایی پرورشی ۲۸/۷ میلیون تن بوده است (FAO, 2018).

یکی از بهترین و سریع‌الرشدترین ماهیان دریایی، ماهی سی‌باس آسیایی با نام علمی *Lates calcarifer* از خانواده Latidae بوده که از

این ماهی کمک کند تا بتواند در محیط‌های با اسمولالیتته متفاوت مثل دریا، مصب، مرداب‌های ساحلی و رودخانه‌ها زندگی کند این امر باعث می‌شود این گونه به نمونه آزمایشی مناسبی برای مطالعه اثرات شوری نیز تبدیل گردد. بنابراین اگر بتوان از آب‌های شور، لب‌شور و منابع داخلی برای پرورش ماهیانی با این ارزش اقتصادی و سازگار به شرایط اسارت استفاده کرد می‌توان کمبود منابع پروتئین جانوری را تا حدود زیادی جبران نمود (Najem, 2017). در آبی‌پروری فاکتورهای محیطی مانند دما، شوری، نور، میزان اکسیژن، آمونیاک و غیره اثرات مختلفی بر فیزیولوژی ماهی دارند (Bacela, 1998). بنابراین هر تحریکی که در ماهی ایجاد شود، سبب ایجاد یک یا چندین تغییر فیزیولوژیکی و یا رفتاری خواهد شد. شوری مهم‌ترین عامل غیرزیستی تاثیرگذار بر رشد و بقای جانوران آبی می‌باشد (Cao and Wang, 1993; Jamili, 1993; Vedmir, 2015). این عامل در اکوسیستم‌های آبی به‌عنوان عامل محدودکننده بوده و اصلی‌ترین ویژگی یک محیط برای تعیین پراکنش آبیان است (Emadi, 2008).

مطالعات بسیاری در جهت نشان دادن توانایی ماهیان در صورت مواجه شدن با تغییرات شوری محیط برای بسیاری از گونه‌هایی که بین آب شور و شیرین در حال مهاجرت هستند انجام شده است. شوری هم بر گونه‌های آب شور برای مثال ماهی توربت (*Scophthalmus maximus*) (Imsland et al., 2001) و ماهی کاد آتلانتیک یا همان روغن ماهی اطلسی (*Gadus morhua*) (Dutil et al., 1997) و هم بر گونه‌های آب شیرین از جمله تیلایپا (*Oreochromis spilurus*) موثر می‌باشد (Jonassen et al., 1997). این فاکتور می‌تواند مجموعه‌ای از عملکردهای رشد شامل ضریب تبدیل غذا، نرخ متابولیسم (Alava, 1998) و جذب غذا (Dutil et al., 1997) را تحت‌تأثیر قرار دهد، با این وجود، این تأثیرگذاری به گونه‌های موردنظر، مرحله رشد، فصل و دوره آداپتاسیون بستگی دارد (Handeland et al., 2000). همچنین مهاجرت بین دو محیط متفاوت از نظر شوری نیازمند مکانیسم تنظیم اسمزی فعال است. در ماهیان استخوانی کنترل سطوح یونی در خارج از سلول است و تنظیم اسموتیک توسط روده، کلیه و آبشش‌ها انجام می‌شود (Sattari, 2002). در طی مطالعه‌ای مشخص شد که ماهی سی‌باس آسیایی یک ماهی مقاوم به شوری است و توانایی تحمل محیط‌های هایپرهلین را دارد (Ashraf et al., 2016). ماهی شانک زردباله در دامنه‌ای از شوری‌ها (آب شیرین تا شوری ۱۵۰٪ آب دریا) تحت چالشی سریع قرار گرفت که این ماهی قادر بود تا چالش مستقیم با شوری ۰/۵ تا ۶۰ درصد را بدون تلفات تحمل کند. همچنین در طی روند تدریجی تغییرات شوری محیط، به‌مدت ۱۰ روز از آب دریا (۰/۴۲٪) به آب شیرین را تحمل کرد و تطابق موفقی با آب شیرین داشت (Movahedi-nia, 2009). ازودی و همکاران (Azodi et al., 2016) اثر سطوح مختلف شوری (۰ (کنترل)، ۱۵، ۳۵ و ۵۰ در هزار)) را بر عملکرد رشد و تغذیه و ترکیبات بیوشیمیایی لاشه ماهی سی‌باس آسیایی (۰/۴۱ ± ۳۴/۳۶ گرم)، بررسی کردند و نتایج بیانگر اختلاف معنی‌دار در پارامترهای رشد و تغذیه در شوری تیمارشاهد با سایر تیمارها مشاهده بود. مطالعه دیگری که توسط دنسون و همکاران

(Denson et al., 2003) روی عملکرد رشد ماهی سوکلا تحت‌تأثیر شوری‌های ۰، ۵ و ۱۵ قسمت در هزار انجام شد. نتایج حاصل از تحقیقاتشان نشان داد که طول و وزن ماهی در شوری ۱۵ در هزار بیشتر از شوری ۰ و همچنین رشد در شوری ۵ در هزار بیشتر از شوری ۰ است. جعفریان (Jafaryan, 2010) عملکرد رشد و تغذیه ماهی قزل‌آلای رنگین‌کمان را در آب لب‌شور و شیرین مورد مقایسه قرار داد، نتایج نشان داد که عملکرد رشد و تغذیه در آب لب‌شور افزایش یافته. همچنین رشد و تغذیه، وزن و طول‌نهایی ماهی، پارامترهای ضریب‌رشد روزانه و نرخ رشد ویژه دارای اختلاف معنی‌دار با آب شیرین بود. پورعلی و همکاران (Pourali et al., 2006) مقایسه رشد فیل ماهی (*Huso huso*) در دو محیط پرورشی آب لب‌شور و شیرین را مورد مطالعه قرار دادند و تجزیه و تحلیل داده‌های آماری از بیومتری‌نهایی بیانگر برتری شاخص‌های تغذیه در تیمار آب لب‌شور بوده که با حداقل ضریب‌تبدیل غذا و حداکثر سرعت رشد ویژه نسبت به تیمار آب شیرین شرایط مطلوبتری داشته است. با توجه به اینکه ماهی سی‌باس آسیایی به‌عنوان یکی از گونه‌های مهم پرورشی است، این مطالعه در نظر دارد که پرورش بچه ماهی سی‌باس آسیایی را به‌مدت ۶۰ روز در آب شور و شیرین با هدف بررسی عملکردهای رشد، تغذیه و ترکیب بیوشیمیایی لاشه در تیمار-های با شوری ۰ و ۴۰ در هزار مورد مقایسه قرار دهد.

۲ | مواد و روش‌ها

کلیه مراحل اجرایی این آزمایش در سال ۱۳۹۶ صورت گرفت. ماهیان سی‌باس آسیایی با میانگین وزن 0.9 ± 33 گرم در ایستگاه تحقیقات آبیان دریایی پژوهشکده خلیج‌فارس (دانشگاه خلیج‌فارس، بوشهر) جهت سازگاری با شرایط در وان‌های فایبرگلاس مدور هزار لیتری به-مدت ۲ هفته قبل از شروع آزمایش نگاه‌داری شدند. جهت انجام آزمایش ۶ عدد وان با حجم ۳۰۰ که تا حجم ۲۰۰ لیتر از آب پر شدند، تحت هوادهی قرارگرفت و به‌طور کاملاً تصادفی در هر وان پلی‌اتیلن ۱۲ بچه‌ماهی توزیع شد (Aalamifar et al., 2020). وزن اولیه بچه‌ماهیان (0.9 ± 33) در تیمارها اختلاف معناداری نداشت. شرایط نوری در طول آزمایش به‌صورت ۱۲ ساعت روشنایی و ۱۲ ساعت تاریکی بود. سطوح شوری با استفاده از دستگاه شوری‌سنج (WTW مدل U10) اندازه‌گیری شد. دمای آب روزانه با دماسنج جیوه‌ای و pH آب یک‌بار در هفته با دستگاه pH متر (WTW مدل B3223/set) اندازه‌گیری شد. همچنین اکسیژن با اکسیژن‌متر (WTW مدل oxi320/set) در طول مدت آزمایش به‌صورت هفتگی اندازه‌گیری و به ترتیب $2 \pm$ ۲۷ و $7/3-8/5$ و $8/0$ ٪ اشباعیت ثبت شد. آب شور مورد استفاده در این تحقیق از خلیج‌فارس (شوری ۴۰ گرم در لیتر) تأمین گردید.

غذادهی به ماهیان دو تیمار با استفاده از جیره پلت تجاری با اندازه ۳ میلی‌متر (۵۰ درصد پروتئین، ۱۶ درصد چربی، ۱۴ درصد خاکستر، ۱۰ درصد رطوبت، ۲٫۵ درصد فیبر) ساخت شرکت تعاونی بیضا، فارس، ایران انجام شد که از شروع تا پایان آزمایش، میزان غذادهی در حد سیری و به‌صورت دستی در ۲ نوبت و در ساعات ۸ و ۱۶ انجام شد (این جیره تجاری، خاص گونه ماهی سی‌باس بوده و براساس نیازهای این

مطالعات بسیاری در جهت نشان دادن توانایی ماهیان در صورت مواجه شدن با تغییرات شوری محیط برای بسیاری از گونه‌هایی که بین آب شور و شیرین در حال مهاجرت هستند انجام شده است. شوری هم بر گونه‌های آب شور برای مثال ماهی توربت (*Scophthalmus maximus*) (Imsland et al., 2001) و ماهی کاد آتلانتیک یا همان روغن ماهی اطلسی (*Gadus morhua*) (Dutil et al., 1997) و هم بر گونه‌های آب شیرین از جمله تیلایپا (*Oreochromis spilurus*) موثر می‌باشد (Jonassen et al., 1997). این فاکتور می‌تواند مجموعه‌ای از عملکردهای رشد شامل ضریب تبدیل غذا، نرخ متابولیسم (Alava, 1998) و جذب غذا (Dutil et al., 1997) را تحت‌تأثیر قرار دهد، با این وجود، این تأثیرگذاری به گونه‌های موردنظر، مرحله رشد، فصل و دوره آداپتاسیون بستگی دارد (Handeland et al., 2000). همچنین مهاجرت بین دو محیط متفاوت از نظر شوری نیازمند مکانیسم تنظیم اسمزی فعال است. در ماهیان استخوانی کنترل سطوح یونی در خارج از سلول است و تنظیم اسموتیک توسط روده، کلیه و آبشش‌ها انجام می‌شود (Sattari, 2002). در طی مطالعه‌ای مشخص شد که ماهی سی‌باس آسیایی یک ماهی مقاوم به شوری است و توانایی تحمل محیط‌های هایپرهلین را دارد (Ashraf et al., 2016). ماهی شانک زردباله در دامنه‌ای از شوری‌ها (آب شیرین تا شوری ۱۵۰٪ آب دریا) تحت چالشی سریع قرار گرفت که این ماهی قادر بود تا چالش مستقیم با شوری ۰/۵ تا ۶۰ درصد را بدون تلفات تحمل کند. همچنین در طی روند تدریجی تغییرات شوری محیط، به‌مدت ۱۰ روز از آب دریا (۰/۴۲٪) به آب شیرین را تحمل کرد و تطابق موفقی با آب شیرین داشت (Movahedi-nia, 2009). ازودی و همکاران (Azodi et al., 2016) اثر سطوح مختلف شوری (۰ (کنترل)، ۱۵، ۳۵ و ۵۰ در هزار)) را بر عملکرد رشد و تغذیه و ترکیبات بیوشیمیایی لاشه ماهی سی‌باس آسیایی (۰/۴۱ ± ۳۴/۳۶ گرم)، بررسی کردند و نتایج بیانگر اختلاف معنی‌دار در پارامترهای رشد و تغذیه در شوری تیمارشاهد با سایر تیمارها مشاهده بود. مطالعه دیگری که توسط دنسون و همکاران

گونه فرموله شده است). جهت انجام آزمایشات اصلی بعد از عملیات زیست‌سنجی، ماهیان به‌طور کاملاً تصادفی در دسته‌های ۱۲ تایی به مخازن تیمار آب شور ۴۰ در هزار و آب شیرین ۰ در هزار (قبل از انجام آزمایش، سازگاری تدریجی ماهیان با آب شیرین به‌صورت روزانه و با کاهش ۱۰ در هزار شوری انجام شد تا به شوری صفر برسد و آزمایش شروع شود) انتقال یافته و به‌مدت ۸ هفته نگهداری شدند. هر تیمار دارای ۳ تکرار بود.

برای محاسبه عملکرد رشد از جمله درصد ماندگاری، درصد افزایش وزن، شاخص وضعیت، نرخ رشد ویژه، ضریب تبدیل غذایی، ضریب کارایی غذا، درصد کارایی غذا و غذای دریافتی جذب شده از فرمول‌های زیر استفاده شد (Luz et al., 2002; Marcouli et al., 2006).

تجزیه و تحلیل آماری داده‌های حاصله با نرم‌افزار spss-23 انجام گرفت. با استفاده از آزمون independent samples T-test آنالیز داده‌ها و معناداری تفاوت‌ها در سطح اطمینان ۹۵٪ بررسی شد. همچنین از نرم‌افزار Exel-2010 برای رسم جداول استفاده شد.

۱۰۰×تعداد ماهی معرفی شده/تعداد ماهی موجود = درصد ماندگاری (بقاء) - میانگین وزن نهایی بدن (گرم) = افزایش وزن روزانه (گرم) /تعداد روزهای پرورش / میانگین وزن اولیه بدن (گرم) ۱۰۰×وزن اولیه / (وزن اولیه - وزن ثانویه) = درصد افزایش وزن ۱۰۰×طول t₂-t₁ / لگاریتم وزن ثانویه - لگاریتم وزن اولیه = نرخ رشد ویژه دوره آزمایش (روز) پروتئین مصرفی (گرم) / وزن تر تولید شده (گرم) = ضریب کارایی پروتئین افزایش وزن بیوماس/کل غذای خورده شده = ضریب تبدیل غذایی ۱۰۰×(طول کل^۳ میانگین وزن نهایی) = درصد شاخص وضعیت تعداد روزهای پرورش / (تعداد ماهیان/غذای مصرفی) = غذای دریافتی برای محاسبه ترکیب بیوشیمیایی لاشه، ۳ قطعه بچه‌ماهی از هر تکرار به‌طور تصادفی انتخاب و تا زمان انجام آنالیزهای مربوطه (درصد رطوبت، خاکستر، چربی، پروتئین) در دمای ۲۰- درجه سانتی‌گراد نگه‌داری شدند. آنالیز تقریبی لاشه ماهیان و غذای مورد استفاده شامل رطوبت، خاکستر، چربی و پروتئین با استفاده از روش‌های بیان شده در

۳ | نتایج

در تمام مدت آزمایش در هیچ‌کدام از تیمارها تلفاتی مشاهده نشد. نتایج مربوط به شاخص‌های عملکردی رشد ماهیان سی‌باس آسیایی در طول دوره ۶۰ روزه در جدول ۱ آمده است. نتایج این تحقیق نشان داد که پرورش ماهی سی‌باس آسیایی در آب شیرین و آب دریا، اثر معناداری بر شاخص‌های عملکردی رشد (به‌جز میانگین طول ثانویه) ندارد (p > 0.05). میانگین طول ثانویه در تیمار آب‌شور به‌طور معناداری بیشتر بود (p < 0.05). همچنین همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین وزن نهایی در گروه ماهیان سی‌باس که در آب شور پرورش یافته‌اند نسبت به ماهیانی که در آب شیرین پرورش یافتند بیشتر بوده است اما این افزایش معنادار نبوده است.

جدول ۱- مقایسه شاخص‌های عملکرد رشد بچه‌ماهیان سی‌باس آسیایی در آب شیرین و شور پس از ۸ هفته تغذیه (میانگین ± خطای استاندارد)

تیمار/شاخص	درصد بقا (%)	میانگین وزن اولیه (گرم)	میانگین وزن نهایی (گرم)	میانگین طول اولیه (سانتی‌متر)	میانگین طول نهایی (سانتی‌متر)	افزایش وزن روزانه (گرم)	درصد افزایش وزن (%)	درصد ضریب رشد ویژه (%)	درصد شاخص وضعیت
آب شیرین	۱۰۰ ^a	۳۳/۹۳±۰/۰۶ ^a	۹۹/۲۴±۷/۳۶ ^a	۱۳/۶۷±۰/۰۶ ^a	۱۸/۸۳±۰/۲۵ ^b	۱/۰۹±۰/۱۲ ^a	۱۹۲/۴۳±۲/۲۵ ^a	۱/۹۱±۰/۱۳ ^a	۱/۴۹±۰/۱۷ ^a
آب شور	۱۰۰ ^a	۳۳/۹۰±۰/۱۰ ^a	۱۰۳/۸۸±۰/۹۸ ^a	۱۳/۷۰±۰/۱۰ ^a	۲۰/۳۷±۰/۵۵ ^a	۱/۱۷±۰/۰۱ ^a	۲۰۶/۴۳±۲/۴۸ ^a	۲±۰/۰۱ ^a	۱/۲۳±۰/۰۹ ^a

* داده‌هایی که به حروف غیرمشابه در هر ستون مشخص شده‌اند دارای اختلاف معنی‌دار آماری (p < 0.05) با یکدیگر هستند.

آب شور به نسبت ماهیان پرورشی در آب شیرین، به‌طور معناداری بیشتر بود (p < 0.05). همان‌طور که مشاهده می‌شود تیمار ماهیانی که در آب شیرین پرورش داده شده‌اند دارای ضریب تبدیل غذایی پایین‌تر (۰/۹۲ ± ۰/۰۶) و نسبت کارایی پروتئین بالاتری هستند، با این حال این تغییرات به‌صورت معنادار نبود.

نتایج مربوط به شاخص‌های عملکردی تغذیه در ماهیان سی‌باس آسیایی در طول دوره ۶۰ روزه در جدول ۲ آمده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که پرورش ماهی سی‌باس آسیایی در آب شیرین و آب دریا، اثر معناداری بر شاخص‌های تغذیه‌ای (غذای دریافتی) دارد (p < 0.05). غذای دریافتی روزانه در ماهیان سی‌باس پرورش یافته در

جدول ۲- مقایسه شاخص‌های عملکرد تغذیه بچه‌ماهیان سی‌باس آسیایی در آب شیرین و شور پس از ۸ هفته تغذیه (میانگین ± خطای استاندارد)

تیمار/شاخص	ضریب تبدیل غذایی (FCR)	ضریب کارایی پروتئین (PER)	غذای دریافتی روزانه (گرم)
آب شیرین	۱/۲۵±۰/۲۴ ^a	۱/۶۴±۰/۳۰ ^a	۰/۹۸±۰/۰۳ ^b
آب شور	۱/۵۶±۰/۰۳ ^a	۱/۲۸±۰/۰۲ ^a	۱/۸۲±۰/۰۲ ^a

* داده‌هایی که به حروف غیرمشابه در هر ستون مشخص شده‌اند دارای اختلاف معنی‌دار آماری (p < 0.05) با یکدیگر هستند.

نتایج حاصل از آنالیز تقریبی لاشه ماهیان آزمایشی سی‌باس آسیایی در طول دوره ۶۰ روزه در جدول ۳ آمده است. همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود پرورش ماهی سی‌باس دریایی در آب‌شور و شیرین در یک دوره ۶۰ روزه، اثر معناداری بر ترکیب بیوشیمیایی لاشه ماهیان نشان نداد ($p < 0.05$). با این حال میزان رطوبت در ماهیان پرورش یافته در آب شیرین (70.46 ± 0.52) نسبت به تیمار آب شور (69.48 ± 1.1) بیشتر است. همچنین میزان چربی و پروتئین لاشه در تیمار آب شور نسبت به تیمار آب شیرین بیشتر است.

جدول ۳- مقایسه آنالیز تقریبی لاشه بچه‌ماهیان سی‌باس آسیایی در پایان آزمایش براساس تیمارهای مختلف شوری (میانگین \pm خطای استاندارد)

تیمار/شاخص	رطوبت (%)	پروتئین (%)	چربی (%)	خاکستر (%)
آب شیرین	70.46 ± 0.52^a	18.68 ± 0.40^a	3.98 ± 0.37^a	4.55 ± 0.10^a
آب شور	69.75 ± 0.67^a	18.94 ± 0.77^a	4.46 ± 0.17^a	4.53 ± 0.05^a

* داده‌هایی که به حروف غیرمشابه در هر ستون مشخص شده‌اند دارای اختلاف معنی‌دار آماری ($p < 0.05$) با یکدیگر هستند.

۴ | بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که دو سطح آزمایشی آب شیرین و آب دریا بر عملکرد رشد (به‌جز میانگین طول نهایی) ماهی سی‌باس آسیایی در طول دوره ۶۰ روزه تأثیر معنی‌داری نداشت. میانگین طول نهایی بدن در تیمار آب شور به‌طور معناداری بیشتر بود. همچنین همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین وزن نهایی (میزان رشد) در گروه ماهیان سی‌باس که در آب شور پرورش یافته‌اند نسبت به ماهیانی که در آب شیرین پرورش یافته‌اند، بیشتر بوده است اما این افزایش معنادار نبود. این بهبود رشد می‌تواند به این دلیل باشد که ماهیان آب شور، در زیستگاه اصلی خود یعنی آب شور، انرژی کمتری را برای فعالیت‌های متابولیک صرف می‌کنند و رشد بهتری نشان می‌دهند (Amiri et al., 2007). همچنین این تحقیق نشان می‌دهد که پرورش ماهی سی‌باس آسیایی در آب شیرین و آب دریا، اثر معناداری بر شاخص‌های تغذیه‌ای (به استثناء غذای دریافتی) ندارد و میزان غذاگیری روزانه در ماهیان سی‌باس پرورش یافته در آب شور به نسبت ماهیان پرورشی در آب شیرین، به‌طور معناداری بیشتر بود. همان‌طور که مشاهده می‌شود تیمار ماهیانی که در آب شیرین پرورش داده شده‌اند دارای ضریب تبدیل غذایی پایین‌تری (0.06 ± 0.92) هستند، با این حال این تغییرات به‌صورت معنادار نبود.

براساس مطالعات ازدودی و همکاران (Azodi et al., 2016) روی اثر سطوح مختلف شوری (۰، ۱۵، ۳۵ و ۵۰ در هزار) بر عملکرد رشد و تغذیه ماهی سی‌باس آسیایی ($0.41 \pm 0.36/34$ گرم)، نتایج بیانگر اختلاف معنی‌دار در پارامترهای رشد و تغذیه در شوری کنترل با سایر تیمارها بود به‌طوری که در تیمار کنترل کمترین میزان رشد را مشاهده کردند. متین‌فر و همکاران (Matinfar, 2009)، آزمایشی با هدف مشخص نمودن شوری مناسب برای رشد و بازماندگی بچه‌ماهی شانک زردباله (*Acanthopagrus latus*) برای پرورش در اقلیم‌های مختلف انجام دادند که در این تحقیق ۸ شوری (۱۰، ۱۵، ۲۰، ۲۵، ۳۰، ۳۵، ۴۰، ۴۵ در هزار) انتخاب و رشد بچه‌ماهیان طی یک دوره ۳۶ روزه بررسی شد. پس از بررسی نتایج، مشخص گردید که بچه‌ماهی شانک زردباله در شوری ۲۵ در هزار دارای بیشترین رشد و در شوری ۳۰ در هزار دارای بیشترین بازماندگی می‌باشد. در مطالعات غلام‌پور و همکاران (Gholampoor, 2011) بررسی تأثیر سطوح مختلف شوری (۱۰ و ۷، ۴، ۲، ۰ گرم در لیتر) بر رشد، بازماندگی و غذاگیری

بچه‌ماهیان سفید (*Rutilus frisii kutum*) با میانگین وزنی $0.02 \pm$ ۲۲ گرم به‌مدت ۶۰ روز، نتایج حاکی از آن بود که افزایش وزن و نرخ رشد روزانه بچه‌ماهیان به‌طور معنی‌داری تحت تأثیر شوری قرار گرفت ولیکن نرخ رشد ویژه و ضریب تبدیل غذایی در بین تیمارها اختلاف معنی‌داری نداشتند. طبق تحقیقات اسکندری (Eskandari, 2003) در خصوص تأثیر شوری‌های ۳۰، ۳۵ و ۴۰ گرم در لیتر بر بازماندگی و تکثیر مولدین ماهی شانک زردباله در ایستگاه تحقیقاتی ماهیان دریایی بندر امام، درصد بازماندگی مولدین در شوری‌های مختلف بیش از ۹۰٪ بود و حداکثر بازماندگی در شوری ۳۰ قسمت در هزار می‌باشد. روبیو و همکاران (Rubio et al., 2005) اثر شوری‌های مختلف را بر جذب غذا در سی‌باس اروپایی، انجام دادند و چنین بیان داشتند که کاهش شوری به ۷ گرم در لیتر و استفاده از آب شیرین باعث مشاهده کاهش جذب غذا در این ماهی شدند. همچنین نرخ رشد ویژه و ضریب تبدیل غذایی نیز تحت تأثیر شوری‌های مختلف قرار گرفت و در شوری‌های پایین‌تر کاهش یافته بود. نتایج تحقیقات وونشل و همکاران (Wuenschel et al., 2004) روی ماهی سرخو (*Lutjanus griseus*) نشان داد که نرخ رشد با افزایش شوری و حرارت، بالا می‌رود. همچنین براساس مطالعات جمیلی (Jamili, 1993) رشد ماهیان نمک‌دوست در شوری نزدیک ایزواسموتیک به حداکثر می‌رسد زیرا در این شرایط تنظیم اسمزی به حداقل می‌رسد و ماهی تمام انرژی خود را صرف رشد خواهد کرد. به‌طور کلی عدم وجود اختلاف معنی‌دار بین شاخص‌های رشد در آب شیرین و آب شور احتمالاً می‌تواند ناشی از یوری‌هالین بودن ماهی سی‌باس آسیایی بوده و این عامل باعث شده است که ماهی بتواند بدون تأثیر منفی بر عملکرد رشد با شرایط شوری ۴۰ گرم در لیتر و آب شیرین به راحتی سازگار شود.

محیط آبی می‌تواند باعث تغییرات بافتی بدن شامل تغییرات سطوح پروتئین خام، چربی خام و خاکستر یا دیگر ترکیبات شیمیایی بدن شود (Ali et al., 2005). در بین ترکیبات شیمیایی بدن، میزان پروتئین خام یکی از مهم‌ترین عوامل مهم برای نشان دادن سلامتی ماهی است. نتایج تحقیق حاضر بر روی آنالیز ترکیبات لاشه ماهیان سی‌باس آسیایی چنین نشان داد که این دو سطح شوری در یک دوره ۶۰ روزه، تأثیر معناداری بر ترکیب بیوشیمیایی لاشه ماهیان نگذاشت. با این حال میزان رطوبت در تیمار آب شیرین بیشتر و میزان چربی پایین‌تر بود.

REFERENCES

- Aalamifar H., Soltanian S., Vazirzadeh A., Akhlaghi M., Morshedi V., Gholamhosseini A., Torfi Mozanzadeh M. 2020. Dietary butiric acid improved growth, digestive enzyme activities and humoral immune parameters in Baramundi (*Lates calcarifer*). *Aquaculture Nutrition*; 26(1): 156-164.
- Abdelghany A.E., Ahmad M.H. 2002. Effects of feeding rates on growth and production of Nile tilapia, common carp and silver carp polycultured in fertilized ponds. *Aquaculture Research*; 33: 415-423 .
- Alava V.R. 1998. Effect of salinity, dietary lipid source and level on growth of milkfish (*Chanos chanos*) fry. *Aquaculture*; 167: 229-236.
- Ali M., Iqbal F., Salam A., Iram S., Athar M. 2005. Comparative study of body composition of different fish species from brackish water pond. *International Journal of Environmental Science & Technology*; 2: 229-232.
- Allen G.R., Midgley S.H., Allen M. 2002. Field guide to the freshwater fishes of Australia: Western Australian Museum. Australia, 394p.
- Amiri A., Sayad-bourani M., Moradi M., poor-gholami A. 2007. The effect of salinity on growth and survival of fingerlings Kutum (*Rutilus frisii Kutum*), Iranian Journal of Fisheries Sciences, 7 (1): 47-70.
- AOAC. 1998. Official Methods of Analysis of the Association of Official Analytical Chemists, 14th ed. Association of Official Analytical Chemists, Arlington. VA, USA. 1141p.
- Azodi M., Nafisi-bahabadi M., Morshedi V., Ebrahimi H., Hamed Sh. 2016. Effects of different salinity levels on water growth rate, nutrition, whole-body composition and physiological responses in Asian sea bass fish (*Lates calcarifer*); *Fisheries Science and Technology*; 5(2):99-112.
- Bacela N. 1998. Studies on captive rearing of spotted grunter, *Pomadasys commersonnii* (Pisces: Haemulidae) under ambient conditions. MSc thesis. Department of Ichthyology and Fisheries Sciences, Rhodes University, Grahamstown, 121p.
- Bayunova L., Barannikova I., Semenkova T. 2002. Sturgeon stress reactions in aquaculture. *Journal of Applied Ichthyology*; 18: 397-404.
- Boonyaratpalin M., Suraneiranat P., Tumpibal T. 1998. Replacement of fish meal with various types of soybean products in diets for the Asian seabass, *Lates calcarifer*. *Aquaculture*; 161: 67-78.
- Cao F., Wang H. 2015. Effects of salinity and body mass on oxygen consumption and ammonia excretion of mudskipper *Boleophthalmus pectinirostris*. *Chinese journal of oceanology and limnology*; 33: 92-98.
- Da Silva Rocha A.J., Gomes V., Van Ngan P., Rocha M. J.d.A.C., Furia R.R. 2005. Metabolic demand and growth of juveniles of *Centropomus parallelus* as function of salinity. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology*; 316:157-165.
- Denson M.R., Stuart K.R., Smith T.I., Weirlich C.R., Segars A. 2003. Effects of salinity on growth, survival, and selected hematological parameters of juvenile cobia *Rachycentron canadum*. *Journal of the*
- مطابق با تحقیق ازودی و همکاران (Azodi et al., 2016) روی اثرات سطوح شوری بر ترکیبات لاشه ماهیان سی‌باس آسیایی نتایج چنین نشان داد که درصد رطوبت در شوری صفر نسبت به سایر تیمارها به‌طور معنی‌داری بیشتر بود با این حال میزان پروتئین، چربی و خاکستر در شوری‌های مختلف اختلاف معناداری نشان نداد. هارپز و همکاران (Harpaz et al., 2005) نشان دادند که اضافه کردن نمک در سطوح مختلف به جیره غذایی ماهی سی‌باس آسیایی هیچ‌گونه اثری بر ترکیب لاشه ندارد. طبق مطالعه لوز و همکاران (Luz et al., 2008) روی ماهی حوض، افزایش شوری تا ۱۰ گرم بر لیتر تأثیر معناداری بر میزان چربی عضله ایجاد نکرد. در تضاد با تحقیق حاضر در مطالعه‌ای مشاهده شد که افزایش شوری باعث تأثیر بر پروتئین و چربی در ماهیان خاویاری و استفاده آن‌ها از منابع چربی به‌عنوان منبع انرژی می‌شود (Bayunova et al., 2002). تأثیر شوری بر ذخایر چربی در تاس‌ماهی (*Acipenser brevirostrum*) نیز نشان داد که در این‌گونه ذخایر چربی به‌دلیل تولید انرژی برای آداپت‌سازی با شرایط جدید کاهش یافته است (Jarvis and Ballantyne, 2003). علت افزایش در میزان رطوبت لاشه در گروه ماهیان پرورش یافته در آب شیرین می‌تواند به‌دلیل ارتباط معکوس بین میزان چربی و آب بدن وجود دارد؛ به این معنا که لیپیدهای کاتابولیز شده با حجم برابر آب جایگزین می‌شوند یا به این خاطر باشد که ماهیان به‌دلیل شیب اسمزی که وجود دارد آب کمتری را دفع می‌کنند و سعی در حفظ محیط یونی خود دارند ولی در آب شور آب بیشتری می‌نوشند و میزان آب بیشتری هم دفع می‌کنند پس میزان آب در تیمار آب شور نسبت به ماهیان در آب شیرین که سعی در حفظ رطوبت بدن دارد، کاهش می‌یابد (Love, 1980; Azodi et al., 2016). تضادی که بین مطالعات صورت گرفته در زمینه ترکیب بیوشیمیایی لاشه ماهیان وجود دارد می‌تواند به عواملی از جمله تفاوت در گونه، سن و جنس ماهی یا شرایط محیطی و فصل بستگی داشته باشد اما بدون شک اختلاف اصلی در ترکیب شیمیایی ماهی را باید در ارتباط با غذای دریافتی یا تغذیه ماهی و حتی درصد و مقدار غذادهی روزانه دانست (Razavi-shirazi, 2011). به‌طور کلی این گونه می‌تواند تغییرات در محدوده آب دریاها تا آب شیرین را در محدوده زمانی ۶۰ روزه تحمل کند و به‌طور موفقیت‌آمیزی و بدون نشان دادن تلفات با آب شیرین سازگار شود. باتوجه به نتایج به‌دست آمده از مطالعه حاضر می‌توان گفت که ماهی سی‌باس آسیایی می‌تواند گزینه مناسبی برای پرورش در آب‌های شیرین، لب-شور و شوری‌های بالاتر از ۳۰ قسمت در هزار باشد.

۵ | تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود بایسته می‌دانند از همکاری صمیمانه دانشگاه خلیج فارس و پژوهشکده خلیج فارس نهایت سپاس‌گزاری را داشته باشند.

پست الکترونیک نویسندگان

اسما احمدی: as.ahmadi1995@gmail.com
 وحید مرشدی: v.morshedi@gmail.com
 شیرین حامدی: shirin.hamedy@gmail.com

- World Aquaculture Society; 34: 496-504.
- Dutil J.D., Lambert Y., Boucher E. 1997. Does higher growth rate in Atlantic cod (*Gadus morhua*) at low salinity result from lower standard metabolic rate or increased protein digestibility? Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences; 54: 99-103.
- Eskandari Gh. 2003. Research Report proliferation and survival of yellow fin seabream bloodstocks, Southern Aquaculture Research Center, Bandar Imam Sea Fish Research Station, 1(15): 67-80. (In Persian).
- FAO. 2016. Cultured Aquatic Species Information Programed *Lates calcarifer*, Production statistics. Rome, Italy.
- FAO. 2018. The State of World Fisheries and Aquaculture 2018-Meeting the sustainable development goals: FAO Rome, Italy.
- Gholam-poor T.A., Iman-poor M.R., Hosseini A., Shaban-poor B. 2011. Influence of different salinity levels on growth characteristics, survival rate, and nutrition and blood parameters in whitefish (*Rutilus frisii kutum* kamensky1901). The Journal of Biology of Iran, 24(4): 539-548. (In Persian).
- Handeland S., Berge Å., Björnsson B.T., Lie Ø., Stefansson S. 2000. Seawater adaptation by out-of-season Atlantic salmon (*Salmo salar* L.) smolts at different temperatures. Aquaculture, 18: 396-377.
- Harpaz S., Hakim Y., Slosman T., Eroldogan O.T. 2005. Effects of adding salt to the diet of Asian sea bass *Lates calcarifer* reared in fresh or salt water recirculating tanks, on growth and brush border enzyme activity. Aquaculture, 248: 315-324.
- Imsland A.K., Foss A., Gunnarsson S., Berntssen M.H., Fitz Gerald R., Bonga S.W., Stefansson S.O. 2001. The interaction of temperature and salinity on growth and food conversion in juvenile turbot (*Scophthalmus maximus*). Aquaculture, 198: 353-367.
- Jafaryan H. 2009. The comparison of brackish and fresh water on growth and feeding performance in juvenile rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*). Journal of Agricultural Sciences and Natural Resources, 16(2): 89-98.
- Jamili Sh., 1993. Determining the effect of salinity on growth and survival rate in Bani fish, Iranian Fisheries Scientific Bulletin (*Barbus sharpeyi*), 15: 45-50. (In Persian).
- Jana S., Garg S., Patra B. 2006. Effect of inland water salinity on growth performance and nutritional physiology in growing milkfish, *Chanos chanos* (Forsskal): field and laboratory studies. Journal of Applied Ichthyology, 22: 25-34.
- Jarvis P.L., Ballantyne J.S. 2003. Metabolic responses to salinity acclimation in juvenile shortnose sturgeon *Acipenser brevirostrum*. Aquaculture, 219: 891-909.
- Jonassen T., Pittman K., Imsland A. 1997. Seawater acclimation of tilapia, *Oreochromis spilurus spilurus* Günter, fry and fingerlings. Aquaculture Research, 28: 205-214.
- Larson H. 1999. Order Perciformes. Suborder Percoidei. Centropomidae. Sea perches. FAO species identification guide for fishery purposes the living marine resources of the Western Central Pacific, 4: 2429-2432.
- Love R.M. 1980. The chemical biology of fish's. academic press, New York, USA. 943p.
- Luz R., Martínez-Álvarez R., De Pedro N., Delgado M. 2008. Growth, food intake regulation and metabolic adaptations in goldfish (*Carassius auratus*) exposed to different salinities. Aquaculture, 276: 171-178.
- Matinfar A., Soori-ghias abadi F., Eskandari Gh., Sarvi-ghias abadi A. 2009. The effect of salinity on growth and survival of yellow fin seabream (*Acanthopagrus latus*). Persian Gulf International Conference, Iran. 10p. (In Persian).
- Marcouli P., Alexis M., Andriopoulou A., Iliopoulou-Georgudaki J. 2006. Dietary lysine requirement of juvenile gilthead seabream *Sparus aurata* L. Aquaculture Nutrition, 12: 25-33.
- Moutou K.A., Panagiotaki P., Mamuris Z. 2004. Effects of salinity on digestive protease activity in the euryhaline sparid *Sparus aurata* L.: a preliminary study. Aquaculture Research, 35: 912-914 .
- Movahedi-nia A., Savari A., Morovati H., Koochenin P., Hedayati A.A. 2009. Hormonal responses yellow fin seabream fish in adaptation to various environmental salinity, 8 (3 and 4): 1-14. (In Persian).
- Najem E.S. 2017. Effect of Sodium Chloride on Hematological and Biochemical Profile in Common Carp (*Cyprinus carpio* L.). Diyala Journal for Pure Science, 13: 223-232.
- Paterson B.D., Rimmer M.A., Meikle G.M., Semmens G. L. 2003. Physiological responses of the Asian sea bass, *Lates calcarifer* to water quality deterioration during simulated live transport: acidosis, red-cell swelling, and levels of ions and ammonia in the plasma. Aquaculture, 218: 717-728.
- Pourali Fashtami H.R., Mphseni M., Alizadeh M. 2006. Comparison of Beluga (*Huso huso*) growth rate in brackish and fresh water. Iranian Scientific Fisheries Journal, 15(1): 43-50.
- Razavi-shirazi H. 2001. Technology of marine products. Naghsh-e-Mehr Publications, Iran. 292p.
- Rubio V.C., Sánchez-Vázquez F.J., Madrid J.A. 2005. Effects of salinity on food intake and macronutrient selection in European sea bass. Physiology and Behavior, 85: 333-339.
- Sattari M. 2002. Description and physiology. Naghsh-e-Mehr Publications in collaboration with Guilan University, Iran.659p.
- Singh R. 2000. Growth, survival and production of *Lates calcarifer* in a seasonal rain fed coastal pond of the Konkan region. Aquaculture, 8: 55-60.
- Vedmir G.A. 1996. Fish physiology in intensive breeding systems, assistance proliferation and aquaculture-General Directorate of Education and extension; 302p.
- Whitehead P. 1984. Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean: UNESCO. 510p.
- Wuenschel M. 2004. Effect of temperature and salinity on the energetics of juvenile gray snapper (*Lutjanus griseus*): Implication for nursery habitat value. Journal of Experimental Marine Biology and Ecology, 312: 334-346.
- Zhu X., Xie S., Lei w., Cui Y., Yang Y., Wootton R.J. 2005. Compensatory growth in the Chinese long snout

catfish, *Leiocassis longinostris*, following feed deprivation: Temporal pattern in growth, nutrient deposition, feed intake and body composition. *Aquaculture*, 248: 307314.

نحوه استناد به این مقاله:

احمدی ا.، مرشدی و.، حامدی ش. مقایسه پرورش ماهی سی‌باس آسیایی (*Lates calcarifer*) در آب شیرین و آب دریا: اثر بر شاخص‌های رشد، تغذیه و ترکیب بیوشیمیایی لاشه. نشریه پژوهش‌های ماهی‌شناسی کاربردی دانشگاه گنبدکاووس. ۱۳۹۹، ۸(۴): ۸۷-۹۴.

Ahmadi A., Morshedi V., Hamed Sh. Comparison of Asian sea bass (*Lates calcarifer*) in freshwater and seawater: effects on growth and feeding performance and body composition. *Journal of Applied Ichthyological Research, University of Gonbad Kavous*. 2021, 8(4): 87-94.

Comparison of Asian sea bass (*Lates calcarifer*) in freshwater and seawater: effects on growth and feeding performance and body composition

Ahmadi A¹, Morshedi V^{*2}, Hamedi Sh³

¹ MSc Graduate of Aquatic Reproduction, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

² Assistant Prof, Persian Gulf Research Institute, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

³ MSc, Persian Gulf Research Institute, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

Type:

Original Research Paper

Paper History:

Received: 02-06-2020

Accepted: 17-10- 2020

Corresponding author:

Morshedi V. Assistant Prof, Persian Gulf Research Institute, Persian Gulf University, Bushehr, Iran.

Email: v.morshedi@gmail.com

Abstract

To investigate the effect of its various aspects and the effect on growth, nutrition, and biochemical composition of body, Asian Sea bass fish with an average initial weight of 33 ± 0.9 gr were experimented in three hundred-liter polyethylene circular tanks in three repetitions. Feeding was done twice a day for up to 60 days. The results showed that growing Asian sea bass in fresh-water and seawater did not have a significant effect on growth performance indicators (except for the average final length) ($P > 0.05$). The mean secondary length in saltwater treatment was significantly higher ($P < 0.05$). Therefore, In addition, among the calculated nutritional parameters, only the food index received between treatments had a significant difference ($P < 0.05$) and other indicators and biochemical body compounds did not show a significant difference ($P > 0.05$). Cultivation of freshwater fish has a lower feed conversion ratio (0.92 ± 0.06); however, these changes were not significant. Overall, the study showed that it can withstand a wide range of different salinities for 60 days and grow well without showing any casualties.

Keywords: Asian sea bass, Salinity, Growth and feeding performance, Persian Gulf

EPRO